

**REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT, SPORTIT DHE RINISË
INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT**

KURRIKULA E BAZUAR NË KOMPETENCA

Lënda: Art pamor

Shkalla: IV

Klasa: IX

Tiranë, 2017

IZHA
INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

Përmbajtja e programit

I.	HYRJE.....	4
II.	KORNIZA KONCEPTUALE E PROGRAMIT	4
1.	Qëllimet e programit të artit pamor	7
2.	Lidhja e kompetencave kyçe me kompetencat e fushës	8
3.	Lidhja e artit pamor me temat ndërkurrikulare	10
4.	Lidhja e artit pamor me fushat e tjera kurrikulare	10
5.	Kompetencat e lëndës dhe tematikat e saj	15
6.	Ndarja e peshave për tematikë për secilën klasë.....	19
III.	PËRMBAJTJA E SHKALLËS SË KATËRT	20
3.	SHKALLA E KATËRT	22
3.1	Tematika : Gjuha dhe komunikimi artistik	23
3.2	Tematika: Teknika dhe procese artistike	26
3.3	Tematika: Historia, kultura dhe shoqëria.....	29
IV.	UDHËZIME METODOLOGJIKE.....	32
V.	UDHËZIME PËR VLERËSIMIN.....	35
VI.	MATERIALE DHE BURIME MËSIMORE.....	36

Tabelat dhe diagramet

Diagrama 1: Korniza konceptuale e programit	7
Diagrama 2: Rezultatet e të nxënit të komptencave kyçe që realizohen nëpërmjet lëndës së artit pamor për shkallën e katërt. ...	10
Diagrama 3: Lidhja ndërmjet artit pamor dhe fushave të tjera.	14
Diagrama 4 : Kompetencat e lëndës dhe tematikat e lëndës.	Error! Bookmark not defined.
Tabela 1: Kompetencat e lëndës, përshkrimi dhe realizimi i tyre nëpërmjet tematikave të lëndës	17
Tabela 2: Orë të sugjeruara për çdo tematikë.....	19

I. HYRJE

Fusha e arteve është pjesë e rëndësishme e kurrikulës, në të cilën përfshihen aspekte të kulturës materiale, shpirtërore, artistike, intelektuale dhe emocionale, ku ndërveprojnë kultura dhe shoqëria. Mësimi i arteve u ofron nxënësve mundësi për të zhvilluar njohuritë artistike përmes mjeteve shprehëse si: tingujve, ngjyrave, formave, fjalës, lëvizjeve. Ato mësohen, formohen dhe kultivohen përmes teknikave e proceseve artistike, nxitin të mësuarit konkret të artit, gjatë procesit mësimor në shkollë dhe në jetën e përditshme. Kompetencat përmbajtësore që zhvillon fusha e arteve në të gjitha shkallët, kontribuojnë në arritjen e kompetencave kyç, në funksion të të nxënësve gjatë gjithë jetës.

Arti pamor në klasën e 9-të kërkon nga nxënësit të krijojnë dhe të realizojnë punët e tyre në mënyrë më sistematike, të vlerësojnë artet duke krijuar gjykime dhe qëndrime të qarta nëpërmjet njohjes dhe gjykimit të zhvillimit të tyre historik, duke krijuar kompetenca të qëndrueshme dhe të zbatueshme në këto disiplina artistike. Artet janë konceptuar në funksion të të nxënësve gjatë gjithë jetës. Aspektet e të nxënësve në fushën e arteve do të zhvillojnë mundësitë e nxënësve për të njohur gjuhën artistike të arteve, për të realizuar dhe për të prezantuar punë të ndryshme artistike, për të vlerësuar veprat e arteve të ndryshme. Artet stimulojnë ndërgjegjësimin trupor, ushqejnë imagjinatën dhe kontribuojnë në zhvillimin e vetëbesimit. Fusha e arteve ndihmon në krijimin e identitetit dhe në pasurimin e botëkuptimit të nxënësve, mundëson zhvillimin e vetëdijes dhe identitetit kombëtar, nëpërmjet trajtimit të elementeve dhe vlerave artistike kulturore të trashëgimisë sonë kombëtare.

Edukimi nëpërmjet “Artit pamor” siguron zhvillimin e krijimtarisë dhe përvojave personale nëpërmjet zbulimit, kërkimit, eksperimentimit, trillimit, vizatimit dhe përdorimit të një sërë mjeteve dhe teknikave. Kjo lëndë promovon vëzhgimin dhe ndihmon nxënësit/set të fitojnë ndjeshmëri për botën vizuale, hapësinore dhe të prekshme, dhe për eksperiencat estetike.

Në artin pamor imazhi mund të marrë forma të ndryshme, në varësi të mjeteve dhe materialeve që përdoren për ta realizuar atë. Ky imazh mund të jetë *dy ose tredimensional, abstrakt ose figurativ, dinamik ose statik*, etj. Gjithashtu, ai krijohet duke përdorur teknika të ndryshme artistike, ku përzgjedhja e materialeve dhe organizimi i gjuhës vizuale në një vepër varen nga mesazhi që ajo do të komunikojë. Edukimi, nëpërmjet lëndës së artit pamor, nxit zhvillimin e përgjithshëm të nxënësit dhe pasuron kulturën e tij/saj, duke

ndihmuar nxënësit të deshifrojnë mesazhet pamore, të vëzhgojnë imazhet me një ndjeshmëri më të lartë, të ushtrojnë mendimin kritik dhe ndjenjën estetike. Sot në kulturën edukative i kushtohet shumë rëndësi pranisë së imazhit, dhe në këtë drejtim artet pamore luajnë një rol themelor në zhvillimin social, ekonomik dhe artistik të nxënësve. Ky program bën të mundur konsolidimin e mëtejshëm të njohurive të artit pamor. Edhe në këtë shkallë ky program bazohet në tre kompetenca, *krijimi artistik, realizimi i punimit dhe vlerësimi i veprave të artit*. Krijimtaria në art, kontribuon në rritjen e vetëbesimit dhe ndihmon në krijimin vetëdijes kulturore dhe ndjeshmërisë artistike, ku nxënësit/set kanë mundësi të krijojnë imazhet e tyre, duke u përfshirë në procesin krijues, duke zbuluar mundësi të shumta të kombinimit të materialeve me gjuhën vizuale, për të komunikuar mendimin e tyre për një audiencë të caktuar. Nëpërmjet lëndës së artit pamor, nxënësit/set inkurajohen të bëjnë lidhjen e artit pamor me lëndët e tjera në kurrikul dhe ta shohin artin si një mundësi karriere. Në këtë mënyrë ata hapin një dritare me botën për të zbuluar karakteristikat e veçanta të saj dhe të kuptojnë më mirë kulturën e tyre. Në këtë mënyrë nxënësit/set zhvillojnë identitetin e tyre kulturor dhe përgatiten për rolin e tyre si qytetar.

II. KORNIZA KONCEPTUALE E PROGRAMIT

Hartimi i programit lëndor rrjedh nga Korniza Kurrikulare, kurrikula bërthamë dhe plani mësimor i arsimit bazë. Si i tillë ky dokument i shërben:

-) **Nxënësit**, për zhvillimin e kompetencave kyçe të të nxënit gjatë gjithë jetës dhe të kompetencave të lëndës së artit pamor, në mënyrë që ai të përballojë sfidat e jetës dhe të integrohet në shoqëri.
-) **Mësuesit**, për planifikimin, realizimin dhe vlerësimin e veprimtarisë mësimore dhe arritjet e nxënësve në klasë dhe jashtë saj.
-) **Prindit**, për njohjen e rezultateve e pritshme të fëmijëve dhe kriteret e vlerësimit në periudha të caktuara.
-) **Hartuesit** të teksteve mësimore dhe të materialeve ndihmëse për mësuesit dhe nxënësit.

Programi përmban edhe **tri tematikat** të cilat krijojnë kushte që nxënësi të ndërtojë dhe zbatojë njohuritë, shkathtësitë, qëndrimet dhe vlerat, në funksion të kompetencave të lëndës dhe kompetencave kyçe. Në program paraqitet edhe **koha mësimore për secilën tematikë** që ndryshon nga klasa në klasë.

Kompetencat kyçe të të nxënit në lëndën e artit pamor janë:

-) Krijimi artistik
-) Realizimi i punimit
-) Vlerësimi i veprave të artit

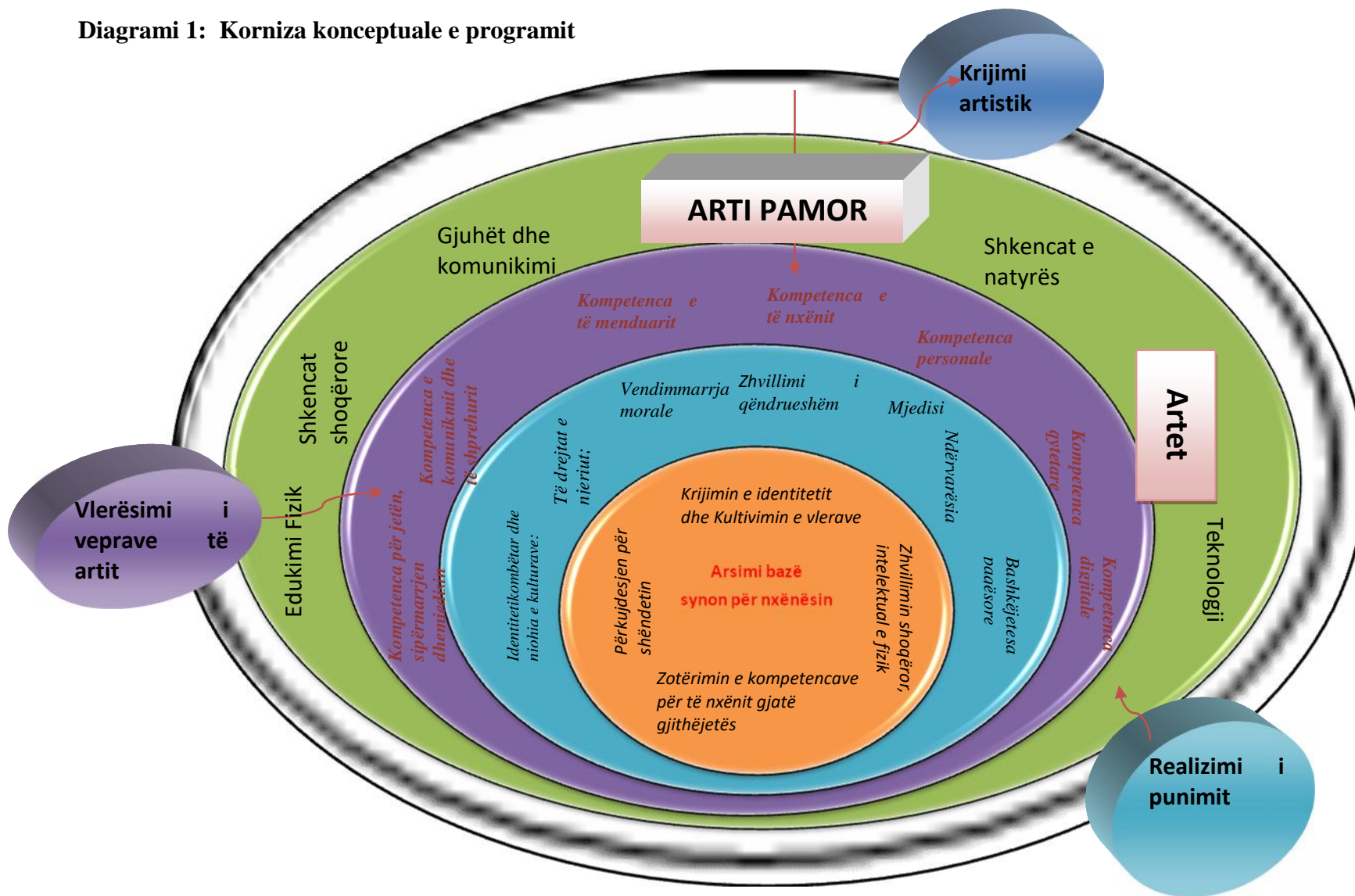
Vendi që zë zhvillimi i çdo kompetence në program varet në mënyrë të veçantë nga natyra e tematikës. Kompetenca e parë dhe e dytë kanë përparësi për njohuritë që duhen fituar. Ato nënkuptojnë një proces në të cilin merren njohuri specifike të artit pamor mbi gjuhën artistike, rregullat, parimet dhe mjetet specifike, ku gjithashtu zhvillohen aftësitë komplekse psiko-motore brenda një kohe të mjaftueshme për t'u asimiluar. Kompetenca e tretë është thelbësore për zhvillimin e mendimit kritik dhe ndjenjës estetike të nxënësit. Kjo kompetencë ndjek dy kompetencat e para duke vendosur në qendër proceset e komunikimit dhe vlerësimit. Vendi që zë kjo kompetencë rritet më shumë në këtë cikël, ashtu siç njohuritë që lidhen me dy kompetencat e tjera konsolidohen në bashkëpunim me zhvillimin intelektual dhe shpirtëror të nxënësve.

Realizimi i temave ndërkurrikulare nëpërmjet lëndës së artit pamor është një komponent i rëndësishëm i programit për kontributin e artit pamor dhe të gjitha arteve të tjera që përbëjnë fushën e arteve, në shoqëri dhe në jetën e përditshme. Në program, gjithashtu, përshkruhet lidhja e artit pamor me fushat e tjera, në mënyrë që kurrikula e arsimit bazë të shihet si një e tërë për realizimin e qëllimit kryesor të formimit të nxënësve.

Përdorimi i **metodologjive efikase në mësimdhënien e artit pamor** është kusht parësor për zbatimin e programit, për arritjen e kompetencave nga ana e nxënësve, duke i dhënë secilit mundësinë të shfaqë dhe të zhvillojë potencialin që zotëron brenda vetes. Në këtë program **vlerësimi i nxënësve** është komponent thelbësor për përmirësimin e arritjeve të nxënësve dhe procesit të të nxënit.

Programi i artit, nga pikëpamja e organizimit të përmbajtjes, paraqitet në diagramin e mëposhtëm:

Diagrami 1: Korniza konceptuale e programit

1. Qëllimet e programit të artit pamor

Programi i artit pamor, nëpërmjet përmbajtjes të përcaktuar sipas tematikave, ka si qëllim, ndërtimin dhe zbatimin e njohurive bazë të nxënësve për formimin artistik, zbulimin e cilësive pamore të objekteve dhe imazheve nga mjedisi, zhvillimin e aftësive pamore, të menduarit kritik dhe krijues, zhvillimin personal, intelektual, social dhe kulturor të nxënësve. Ky program synon aftësimin e nxënësve për të njohur dhe vlerësuar vepra të artit shqiptar dhe atij botëror, nga periudha dhe kontekste të ndryshme kulturore dhe historike, përfshirjen në veprimtari artistike, duke manifestuar vlerësim ndaj artit pamor kombëtar si pjesë e pandashme e vlerave të artit shqiptar, pjesëmarrjen në jetën kulturore të klasës, shkollës, komunitetit, duke i vënë në shërbim të mjedisit ku jeton aftësitë dhe talentin e vet, ndërveprimin në mënyrë sociale, kulturore dhe intelektuale me grupet të ndryshme kulturore apo etnike, zhvillimin e kompetencave të artit pamor për të krijuar dhe realizuar punë të ndryshme artistike. Në këtë lëndë nxënësi kupton dhe argumenton qëndrimet e veta, duke ia paraqitur të tjerëve, edukohet të punojë në grup, ndihet i suksesshëm në artin pamor.

2. Lidhja e kompetencave kyçe me kompetencat e lëndës së artit pamor

Ndërtimi dhe zbatimi i kompetencave kyçe nga nxënësit gjatë procesit të mësimdhënies dhe nxënies, kërkon që mësuesi të mbajë parasysh lidhjen e kompetencave kyçe, me kompetencat e lëndës për secilën shkallë. Për të realizuar në praktikë këtë lidhje, mësuesi duhet të përzgjedhë situatat, veprimtaritë, metodat dhe mjetet e përshtatshme të procesit të të nxënies. ***Kompetenca përcaktohet si integrim i njohurive, shkathtësive dhe qëndrimeve që një nxënës duhet t'i fitojë gjatë procesit të nxënies.*** Organizimi i mësimit të artit pamor me bazë kompetencat përqendrohet në atë që nxënësi duhet të dijë, të bëjë saktë dhe të shpjegojë pse e bën.

Kur nxënësi realizon kompetencat e lëndës së artit pamor, ai njëkohësisht është duke zhvilluar edhe kompetencat kyçe. P.sh., kompetenca e artit pamor “Krijimi artistik” përfshin njohuritë mbi gjuhën pamore të cilat i zbulojnë në objektet, ambientin që i rrethon, veprat e artit dhe i përdorin ato në krijimet e tyre për të shprehur ndjenja e mendime të realizuara përmes teknikave artistike duke zgjidhur problemet në detyrën e tyre në mënyrë të pavarur.

Rezultatet e të nxënies të kompetencave të lëndës së artit pamor, pasqyrojnë të njëjtën qasje me rezultatet e të nxënies të kompetencave

kyçe në këndvështrimin e përshtatshmërisë në jetë, shoqëri dhe punë.

Në zhvillimin e kompetencave të artit pamor, nxënësi gjithashtu, zhvillon kompetencat kyçe në lidhje me krijimtarinë, realizimin, vlerësimin e artit pamor, përpunimin e informacionit për veprat e artit, prezantimin e detyrave të zhvilluara, punën në grup, komunikimin efektiv etj. Për të realizuar lidhjen e kompetencave kyçe me kompetencat e lëndës së artit pamor mësuesi ndjek këto hapa:

- përzgjedh rezultatit/et e të nxënit për kompetencat kyçe që synon të arrijë Nxënësi në shkallën përkatëse;
- zbërthen në rezultate të nxëni për kompetenca kyç për secilin vit mësimor rezultatit/et e të nxënit për shkallë, për kompetencat kyçe;
- përzgjedh rezultatit/et e të nxënit për shkallë për kompetencat e lëndës së artit pamor që synon të arrijë Nxënësi;
- zbërthen në rezultate të nxëni për kompetencat e lëndës së artit pamor për vit mësimor, rezultatit/et e të nxënit për shkallë;
- përzgjedh përmbajtjen/et mësimore, mjetet didaktike, metodologjinë e mësimdhënies, përmes të cilave realizon rezultatet e të nxënit të kompetencave të artit pamor në një vit mësimor, si dhe rezultatet e të nxënit për kompetencat kyç në një vit mësimor;
- planifikon mësimdhënien duke përfshirë periudhën kohore gjatë së cilës do t'i arrijë rezultatet e të nxënit brenda vitit shkollor;
- kryen analiza dhe vlerësime të ecurisë së nxënësve pas realizimit të orëve mësimore, detyrave, projekteve, për të verifikuar arritjet e rezultateve të të nxënit për vit mësimor dhe shkallë për lëndën e artit pamor.

Diagrami 2: Rezultatet kryesore të të nxënit sipas kompetencave kyçe që realizohen nëpërmjet lëndës së artit pamor, shkalla e katërt.

SHKALLA E KATËRT	
Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit	
)	Zhvillon personalitetin e vet dhe është aktiv në veprimtaritë artistike;
)	Gjykon drejt mesazhet, që u adresohet;
)	Shprehet qartë dhe saktë me anë të simboleve, shenjave dhe gjuhës vizuale;
)	Komunikon qartë mendimin e tij/saj;
)	Shfrytëzon në mënyrë të vazhdueshme, të pavarur, kritike dhe krijuese, mjetet artistike dhe mundësitë e komunikimit dhe të të shprehurit në art pamor në mënyrë të pavarur, të vazhdueshme.
Kompetenca e të menduarit	
)	Përpunon njohuritë vizuale në mënyrë të pavarur, krijuese dhe me përgjegjësi;
)	Zgjidh në mënyrë të pavarur probleme të ndryshme artistike;
)	Zhvillon aftësitë për të menduar dhe argumentuar në mënyrë kritike, krijuese dhe ndërvepruese;
)	Ndjek me vëmendje udhëzimet për të realizuar një krijim apo veprimtari artistike.
Kompetenca e të mësuarit për të nxënë	
)	Përzgjedh në mënyrë të pavarur mjetet për të realizuar një krijim artistik;
)	Përdor burime të ndryshme për të realizuar një krijim;
)	Zgjidh në mënyrë të pavarur detyrën e dhënë.
Kompetenca për jetën, sipërmarrjen dhe mjedisin	
)	Drejton dhe merr pjesë aktive në aktivitete të artit pamor si brenda dhe jashtë klasës, duke kontribuar në mënyrë krijuese;
)	Kupton dhe gjen zgjidhje në mënyrë të pavarur për problemet ekologjike, duke u ndërgjegjësuar për rolin e tyre në mbrojtjen e mjedisit

dhe zhvillimin e qëndrueshëm.

Kompetenca personale

-) Krijon besimin tek vetja gjatë veprimtarive artistike;
-) Merr pjesë në mënyrë aktive në jetën artistike shkollore dhe komunitet;
-) Ndërgjegjëson veten dhe zhvillon vetëbesimin dhe krijimin e besimit te të tjerët.

Kompetenca qytetare

-) Diskuton dhe bashkëpunon me të tjerët për çështje të ndryshme kulturore;
-) Respekton punën e vet dhe të të tjerëve;
-) Bashkëpunon me të tjerët, pavarësisht kulturës, aftësive dhe nevojave brenda dhe jashtë shkollës për një qëllim të përbashkët.

Kompetenca digjitale

-) Gjen, prodhon, krijon, prezanton dhe shkëmben informacion si dhe bashkëpunon në rrjetet e informuese në internet;
-) Përdor mjetet të ndryshme në funksion të informacionit artistik si: video CD, DVD, aparat fotografik digjital, kamera, etj.

3. Lidhja e lëndës së artit pamor me temat ndërkurrikulare

Temat ndërkurrikulare janë tema madhore, me të cilat përballet shoqëria tani dhe në të ardhmen. Arti pamor është shumë i pranishëm në veprimtaritë e jetës së përditshme dhe është i lidhur me shumë komponentë të arsimit. Kjo lidhje është e shumëfishtë sepse ai jo vetëm merr në konsideratë shumë nga këto komponentë, por edhe kontribuon në realizimin e tyre. Kështu në shqyrtimin e temave ndërkurrikulare:

-) *Identiteti kombëtar dhe njohja e kulturave;*
-) *Të drejtat e njeriut;*
-) *Vendimmarrja morale;*
-) *Zhvillimi i qëndrueshëm;*
-) *Mjedisi;*
-) *Ndërvarësia;*
-) *Bashkëjetesa paqësore*

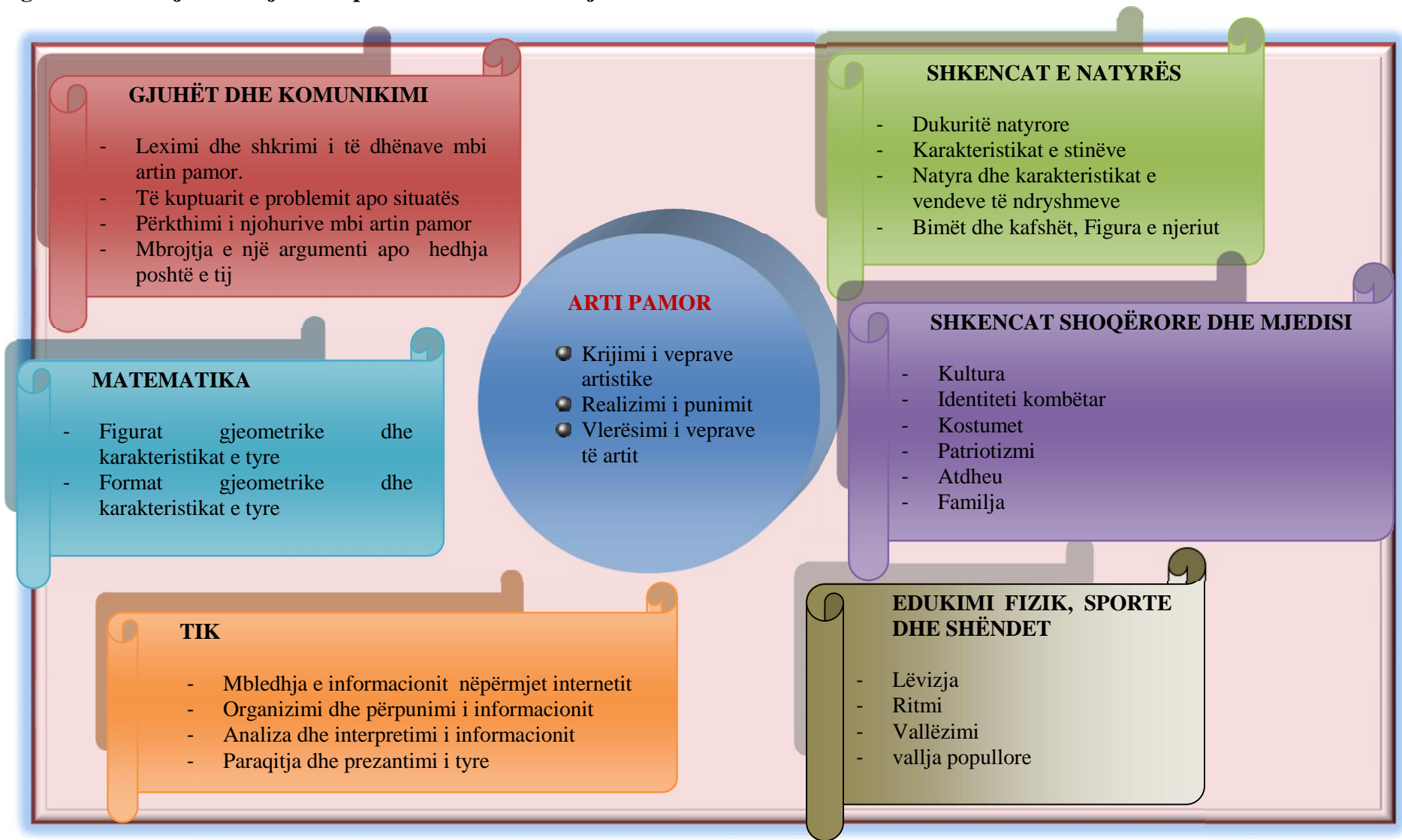
ku nxënësi kontribuon përmes aktiviteteve artistike, duke shpalosur vlerat e kulturës së vet, duke respektuar dhe promovuar vlerat e kulturave të tjera, duke bashkëpunuar vetëm dhe në grup në aktivitete të ndryshme duke dhënë kontributin e vet, duke dhënë zgjidhje për situata dhe probleme të ndryshme pamore/artistike, duke përdorur gjuhë të saktë artistike për të komunikuar vlera dhe qëndrime, duke shpjeguar teknika dhe procese të ndryshme që lidhen dhe me fusha të tjera që ata mësojnë. Përmes situatave të paraqitura në temat ndërkurrikulare, nxënësi ka mundësi të bëjë lidhjet ndërmjet kompetencave të artit pamor me detyrat e caktuara për realizimin e këtyre temave. Nxënësi përdor aftësitë e tij pamore që kanë të bëjnë me simbole, vizatime grafike për të zhvilluar një marrëdhënie aktive në mjedisin e tij. Ai/ajo mund të shpjegojë fenomenet dhe dukuritë pamore në botën e tij dhe ndërvarësitë e mjedisit dhe botës njerëzore (format dhe ngjyrat). Nxënësi mëson të komunikojë dhe të shprehet përmes gjuhës pamore në krijimet e tij nëpërmjet përdorimit të ideve origjinale, gjuhës artistike teknikave të larmishme, duke eksperimentuar dhe zhvilluar më tej idetë e veta artistike.

Nxënësi fillon të familjarizohet me përmbajtje të ndryshme të veprave të artit, duke shpjeguar kuptimin e tyre dhe duke bërë një gjykim kritik dhe estetik.

4. Lidhja e lëndës së artit pamor me fushat e tjera kurrikulare

Arti pamor është i lidhur me lëndët brenda fushës së saj, por edhe me fusha të tjera të nxëni në kurrikul. Elementet e artit pamor, ritmi, harmonia, dinamika, etj., lidhen shumë mirë me disiplinat e tjera artistike, si kërcimin, muzikën, teatrin, por edhe me matematikën, gjuhën, shkencat shoqërore. Nxënësit/set nxiten të bëhen të vetëdijshëm për një numër procesesh që lidhen me karakteristikat kryesore të kompetencave kroskurrikulare të cilat krijojnë lidhje me njohuritë në lëndët e tjera. Kompetencat e artit pamor mundësojnë nxënësit/set të përdorin informacionin, të zgjidhin problemin, të ushtrojnë mendimin kritik, të zbulojnë metoda pune efektive, të përdorin informacionin dhe komunikimin teknologjik, të zhvillojnë identitetin e tyre personal, të punojnë me të tjerët dhe të komunikojnë në mënyrë të përshtatshme. Kështu që edhe në këtë cikël, mësuesit përmes mësimit të shumë përmbajtjeve mësimore, duhet t'u japin mundësinë nxënësve të konsolidojnë përvojat që ata kanë krijuar dhe që i sjellin në klasë, duke i pasuruar dhe duke u dhënë drejtim të mëtejshëm këtyre përvojave. Më poshtë paraqiten disa lidhje ndërlëndore të artit pamor me lëndë të tjera, të para përmes objektivave të njohurive:

Digrama 3: Lidhja ndërmjet artit pamor dhe fushave të tjera.

5. Kompetencat e lëndës dhe tematikat e saj

Bazuar në këtë kurrikul, lënda e artit pamor synon të përmbushë 3 kompetencat e lëndës, të cilat lidhen me kompetencat kyçe që një nxënës duhet të zotërojë gjatë jetës së tij dhe që arrihen nëpërmjet 3 tematikave kryesore.

Kompetencat e lëndës:

Kompetenca 1: Krijimi artistik

Kompetenca 2: Realizimi i punimit

Kompetenca 3: Vlerësimi i veprave të artit

Tematikat e lëndës:

Tematika 1: Gjuha dhe komunikimi artistik

Tematika 2: Teknika dhe procese artistike

Tematika 3: Historia, arti dhe shoqëria

Diagrami 4 : Kompetencat e lëndës dhe tematikat e lëndës

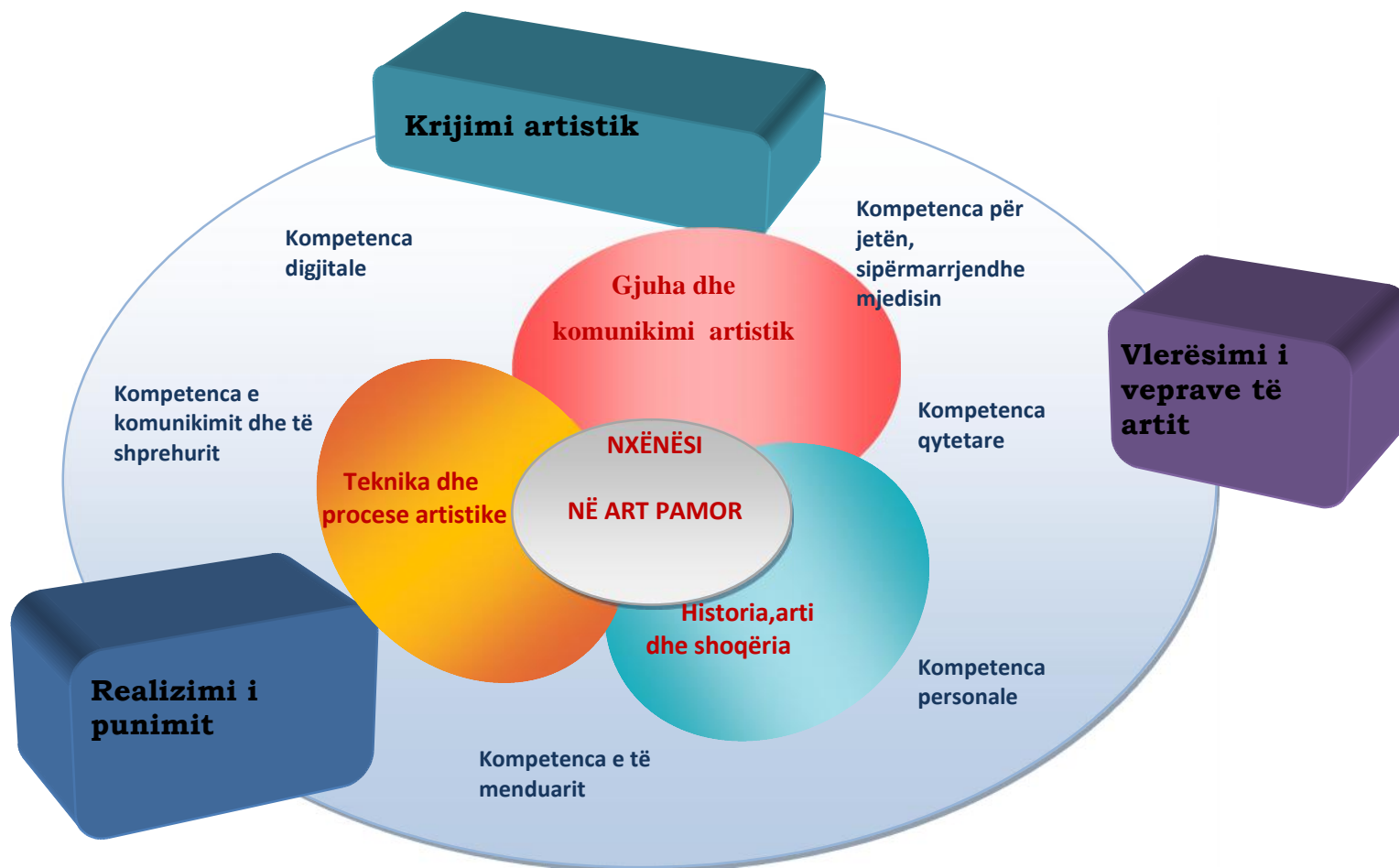

Tabela 1: Përshkrimi i kompetencat e lëndës, nëpërmjet tematikave të lëndës

Kompetencat e veçanta që formohen përmes tematikave	Përshkrimi i kompetencave	Realizimi nëpërmjet tematikave
<p align="center">Krijimi artistik</p>	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përdor ide personale, elementet e gjuhës pamore dhe stimuj për krijim; - zbulon rrugë të ndryshme të kombinimit të elementeve të artit pamor për të realizuar idetë artistike; - përdor hapat e procesit krijues, elementet e artit pamor dhe teknikat artistike; - përmirëson punën duke u mbështetur te eksperimenti dhe në zgjidhje të ndryshme artistike; - analizon burime të ndryshme informacioni dhe qëllimin e tij krijues; - identifikon elemente të eksperiencës së tij artistike në krijim, si dhe çfarë ka mësuar dhe metodat që ka përdorur. 	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zbulon elementet e gjuhës pamore në mënyrë personale dhe i përdor për të realizuar idetë e veta përmes imazheve; - përdor me kompetencë hapat e procesit krijues që nga stimuli, ideja dhe realizimi nëpërmjet përzgjedhjes së teknikave të duhura artistike; - personalizimi i temave dhe subjekteve dhe përdorimi i qëllimshëm i elementeve të gjuhës artistike është një pjesë shumë e rëndësishme e procesit krijues; - bëhet i ndërgjegjshëm dhe i pavarur në përdorimin e gjuhës pamore dhe komunikimin e ideve origjinale. Gjatë procesit krijues, nxënësi zbulon ide të reja, përdor burime të ndryshme informacioni, bën skica dhe përcakton qëllimin krijues.
<p align="center">Realizimi i punimit</p>	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përdor teknikat artistike, elementet e artit pamor në lidhje me mesazhin që do të përcjellë në punë dy dhe tredimensionale në art dhe dizajn; - krijon punë origjinale nëpërmjet vëzhgimit 	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - krijojnë punë dy dhe tredimensionale në art dhe dizajn nëpërmjet përdorimit të teknikave të larmishme artistike; - zbulon mundësitë shprehëse të teknikave të ndryshme artistike, tradicionale dhe digjitale,

	<p>direkt nga natyra ose nëpërmjet kujtesës së tij mbi objektet, njerëzit etj., ose nëpërmjet imagjinatës;</p> <ul style="list-style-type: none"> - përdor mundësitë shprehëse të teknikave të ndryshme artistike, vlerëson eksperiencat e tij krijuese dhe respekton mendimin e tjetrit; - eksperimenton me mjetet shprehëse të mjeteve dhe teknikave të ndryshme artistike për të materializuar idetë e tij; - identifikon elemente të eksperiencës së tij artistike në lidhje me realizimin e punimit, si dhe çfarë ka mësuar dhe metodat që ka përdorur. 	<p>eksperimenton dhe i përdor me kompetencë në realizimin e punimit;</p> <ul style="list-style-type: none"> - bëhet i ndërgjegjshëm dhe i pavarur në përdorimin e teknikave të ndryshme artistike, realizimin e ideve origjinale dhe ndan eksperiencat krijuese me të tjerët; - zbulon, gjatë procesit krijues, mundësitë e shumta shprehëse që ofrojnë teknikat artistike dy dhe tredimensionale; - përdor burime të ndryshme informacioni, eksperimenton dhe përcakton qëllimin krijues.
<p>Vlerësimi i veprave të artit</p>	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizon dhe interpreton elementet e gjuhës pamore, organizimin e tyre, teknikën, gjininë në një vepër arti; - identifikon dhe vlerëson veprat e artit në aspektin e tyre historik dhe social - kulturor; - identifikon dhe argumenton aspektin shprehës dhe simbolik të veprës së artit, punës së tij dhe shokut ose shoqes duke shprehur emocionet e tij; - përdor një gjuhë specifike të përshtatshme për të përshkruar dhe komentuar veprat e artit, punën e tij, të shokut ose shoqes dhe eksperiencën e tij artistike; 	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizon dhe interpreton vepra të ndryshme arti dhe objekte të trashëgimisë kulturore në aspektin historik dhe social - kulturor; - përshkruan, analizon dhe interpreton gjuhën vizuale, teknikën, gjininë dhe subjektin në një vepër arti - komunikon emocionet dhe gjykimin mbi vepra të ndryshme arti, si dhe për punën e tij dhe të shokut ose shoqes; - vlerëson aspektet e cilësisë simbolike dhe shprehëse të veprave të artit duke marrë parasysh kontekstin historik të tyre; - përdor një gjuhë specifike të përshtatshme për të përshkruar dhe komentuar eksperiencën e tij artistike

	<ul style="list-style-type: none"> - kupton rëndësinë e rolit të artit pamor dhe artistit në shoqëri në periudha të ndryshme historike; - identifikon një sërë profesioneve që lidhen me artin pamor dhe me karrierën artistike. 	<ul style="list-style-type: none"> dhe atë që ka mësuar nga kjo eksperiencë; - pasuron perceptimin për mjedisin që e rrethon duke e njohur më mirë atë; - kupton rëndësinë e rolit të artit pamor dhe artistit në shoqëri, respekton opinione estetike dhe kritike të ndryshme dhe identifikon një sërë profesioneve që lidhen me artin pamor dhe me karrierën artistike.
--	--	--

6. Koha mësimore për secilën tematikë, klasa 9-të

Lënda e artit pamor zhvillohet për 35 javë mësimore me nga 1 orë secila, pra gjithsej 35 orë për secilën klasë. Programi i lëndës së artit pamor specifikon peshën (orët e sugjeruara) e secilës tematikë për secilën shkallë dhe klasë. Shuma e orëve sugjeruese për secilën tematikë është e barabartë me sasinë e orëve vjetore, të përcaktuar në planin mësimor të arsimit bazë. Kjo ka si qëllim që përdoruesit e programit të orientohen për peshën që zë secila tematikë në orët totale vjetore.

Tabela 3: Orë të sugjeruara për çdo tematikë

	Gjuha dhe komunikimi artistik	Teknikat dhe proceset	Historia, arti dhe shoqëria	Gjithsej orë
Klasa e nëntë	10	15	10	35 orë

III. Përmbajtja e shkallës së katërt

Në programin e lëndës, për shkallën e katërt janë paraqitur tematikat përmbajtësore të artit pamor, të cilat vazhdojnë të jenë :

- *Gjuha dhe komunikimi artistik;*
- *Teknika dhe procese artistike;*
- *Historia, arti dhe shoqëria.*

Këto tematika përdoren për të realizuar rezultatet e të nxënit të kompetencave të artit pamor për shkallë, të paraqitura në tabelë në fillim të çdo tematike. Tematikat dhe renditja e tyre nuk presupozojnë që përmbajtja vjetore, përgjatë vitit shkollor, duhet të zhvillohet e ndarë sipas tematikave në këtë renditje. Kombinimi, ndarja e njohurive dhe koncepteve pamore në situata të nxëni, grupe temash e njësi mësimore, si dhe renditja e tyre është e drejtë e përdoruesve të programit (*mësuesit dhe autorët e teksteve*).

III. REZULTATET E TË NXËNIT TË KOMPETENCAVE, SIPAS TEMATIKAVE, SHKALLA E KATËRT: KLASA E NËNTË

3.1. Tematika: Gjuha dhe komunikimi artistik

Përshkrimi i tematikës

Në këtë tematikë, nxënësi zbulon elementët e gjuhës pamore dhe i përdor në mënyrë personale për të realizuar idetë e veta përmes imazheve. Ai përdor me kompetencë hapat e procesit krijues që nga stimuli, ideja dhe realizimi nëpërmjet përzgjedhjes së teknikave të duhura artistike. Personalizimi i temave dhe subjekteve dhe përdorimi i qëllimshëm i elementeve të gjuhës artistike është një pjesë shumë e rëndësishme e procesit krijues. Nxënësi bëhet i ndërgjegjshëm dhe i pavarur në përdorimin e gjuhës pamore dhe komunikimin e ideve origjinale. Gjatë procesit krijues, nxënësi përdor burime të ndryshme informacioni, bën skica dhe përcakton qëllimin krijues.

Rezultatet e të nxënit për kompetencat e lëndës:

) ***Krijimi artistik:*** Nxënësi përdor ide personale dhe stimuj për krijim; zbulon rrugë të ndryshme për të realizuar idetë artistike;

përdor elementet e artit pamor dhe teknikat artistike në mënyrë personale; përzgjedh elementet e duhura dhe realizon në mënyrë të pavarur idetë artistike; përmirëson punën duke u mbështetur në zgjidhje artistike; analizon qëllimin e tij krijues; përdor burime të ndryshme informacioni përdor ide të reja krijuese.

J) **Realizimi i punimit:** Nxënësi zgjedh mjetet dhe teknikat për realizim e ideve; eksperimenton në mënyrë të pavarur me mjete dhe teknika për të materializuar idetë e tij; përdor teknikat artistike, elementet e artit pamor në lidhje me mesazhin që do të përcjellë; analizon qëllimin e tij krijues; zbulon mundësitë e shumta shprehëse që ofrojnë teknikat artistike dy dhe tredimensionale; përdor burime të ndryshme informacioni, eksperimenton dhe përcakton qëllimin krijues.

J) **Vlerësimi artistik:** Nxënësi identifikon elementet e gjuhës vizuale, teknikën, gjininë në një vepër arti; identifikon veprat e artit në aspektin e tyre historik; identifikon aspektin shprehës dhe simbolik duke shprehur emocionet e tij; interpreton, argumenton dhe shpreh këndvështrimin e tij për një vepër ose objekt artistik; përdor një gjuhë specifike të përshtatshme për të përshkruar dhe komentuar veprat e artit dhe eksperiencën e tij artistike; kupton rëndësinë e rolit të artit pamor dhe artistit në shoqëri; identifikon një sërë profesioneve që lidhen me artin pamor.

Njohuritë për realizimin e kompetencave të lëndës

Shkathësitë për realizimin e kompetencave të lëndës

KLASA 9

Vija

- Vija në skulpturë dhe arkitekturë.

Forma dydimensionale

- Format pozitive dhe negative.

Ngjyrat

- Ngjyrat monokromatike.

Tekstura

- Tekstura si mjet shprehës në dizajn.

Nxënësi:

- identifikon cilësinë e vijës në vepra dhe punime tredimensionale, skulpturë, relief, arkitekturë etj;
- përdor mjete të ndryshme artistike për të realizuar cilësinë e dëshiruar të linjës në krijim në punime tredimensionale, relief, konstrukcion etj.;
- identifikon raportin midis formës pozitive dhe formës negative (figurë/sfond) në veprat e artit;
- zbulon nëpërmjet eksperimentit të ndërthurjes së formave pozitive dhe negative, iluzionin optik;

<p>Vëllimi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vëllimi dhe mënyrat e paraqitjes në pikturë dhe në vizatim. <p>Hapësira</p> <ul style="list-style-type: none"> - Perspektiva me tri pika ikjeje. <p>Kompozimi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ekuilibri ose pesha pamore. - Figura e njeriut. 	<ul style="list-style-type: none"> - zbulon rëndësinë e përdorimit të ngjyrave monokron për të arritur efektet e vëllimit dhe të hapësirës; - përdor bojëra me bazë uji për të krijuar ngjyrat monokron dhe i përdor ato në krijim; - zbulon teksturën si një mjet shprehës të rëndësishëm në dhe dizajn; - përdor teksturën në krijim për një qëllim të caktuar; - zbulon raportet midis lartësisë, gjerësisë dhe thellësisë të objekteve tredimensionale dhe mënyrat e paraqitjes së tyre në pikturë dhe vizatim; - përdor perspektivën me tre pika ikjeje (pika shikimi nga poshtë lartë, nga lartë poshtë) për një qëllim të caktuar në krijim; - zbulon që ekuilibri ose pesha pamore në kompozim arrihet nga bashkëpunimi i elementëve të artit; - përdor formën dhe ngjyrën për të arritur ekuilibrin në krijim; - identifikon proporcionet dhe lëvizjet e figurës së njeriut dhe i përdor në krijim.
<p>Qëndrime dhe vlera:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Analizon përmes vëzhgimit, karakteristika të veprave të artit dhe dizajnit, objekteve të trashëgimisë kulturore dhe artizanatit. - Shpreh ide, ndjenja dhe eksperiencia personale nëpërmjet artit pamor për një audiencë të caktuar. - Përdor një fjalor të përshtatshëm artistik kur përshkruan, analizon, interpreton dhe vlerëson një vepër arti. - Shpreh qartë idetë e veta për vepra të ndryshme arti dhe objekte të trashëgimisë kulturore. - Demonstron vetëbesim në aktivitete të ndryshme artistike. - Shprehet dhe komunikon mendimin e tij në mënyrë të pavarur. - Merr pjesë aktive në veprimtaritë artistike vetëm dhe në grup. - Përdor imagjinatën dhe kreativitetin gjatë realizimit të një punimi. - Interpretin objekte nga natyra në mënyrë origjinale. 	

- Demonstron vetëbesim në krijimet e veta, vetëm ose në grup.
- Bashkëpunon me të tjerë në veprimtari artistike në klasë, shkollë dhe komunitet.
- Respekton diversitetin ndaj kulturave të ndryshme.
- Respekton krijimet e veta dhe të tjerëve.
- Mban qëndrim personal ndaj veprave të artit, dizajnit, artizanatit dhe objekteve të trashëgimisë kulturore.
- Njeh dhe respekton trashëgiminë kulturore kombëtare dhe atë të kulturave të tjera.
- Zhvillon frymë bashkëpunimi dhe përgjegjësie gjatë krijimit ose zhvillimit të aktiviteteve artistike.
- Demonstron përqendrim dhe durim gjatë punëve krijuese dhe interpretuese.

3.2. Tematika: Teknika dhe procese artistike

Përshkrimi i tematikës

Në këtë tematikë, nxënësi krijon punë dy dhe tredimensionale në art dhe në dizajn nëpërmjet përdorimit të teknikave të larmishme artistike. Ai zbulon mundësitë shprehëse të teknikave të ndryshme artistike, eksperimenton dhe i përdor me kompetencë në realizimin e punimit. Gjithashtu nxënësi zhvillon aftësitë e tij për të organizuar gjuhën pamore nëpërmjet teknikave të ndryshme artistike dhe ndan eksperiencat krijuese me të tjerët. Nxënësi bëhet i pavarur në përdorimin e teknikave të ndryshme artistike dhe realizimin e ideve origjinale. Ai përdor burime të ndryshme informacioni, eksperimenton dhe përcakton qëllimin krijues.

Rezultatet e të nxënit për kompetencat e lëndës:

) **Krijimi artistik:** Nxënësi përdor ide personale dhe stimuj për krijim; zbulon rrugë të ndryshme për të realizuar idetë artistike; përdor elementet e artit pamor dhe teknikat artistike në mënyrë personale; përzgjedh elementet e duhura dhe realizon në mënyrë të pavarur idetë artistike; përmirëson punën duke u mbështetur në zgjidhje artistike; analizon qëllimin e tij/saj krijues; përdor burime të ndryshme informacioni përdor ide të reja krijuese.

- J) **Realizimi i punimit:** Nxënësi zgjedh mjetet dhe teknikat për realizim e ideve; eksperimenton në mënyrë të pavarur me mjete dhe teknika për të materializuar idetë e tij/saj; përdor teknikat artistike, elementet e artit pamor në lidhje me mesazhin që do të përcjellë; analizon qëllimin e tij/saj krijues; zbulon mundësitë e shumta shprehëse që ofrojnë teknikat artistike dy dhe tredimensionale; përdor burime të ndryshme informacioni, eksperimenton dhe përcakton qëllimin krijues.
- J) **Vlerësimi artistik:** Nxënësi identifikon elementet e gjuhës vizuale, teknikën, gjininë në një veper arti; identifikon veprat e artit në aspektin e tyre historik; identifikon aspektin shprehës dhe simbolik duke shprehur emocionet e tij/saj; interpreton, argumenton dhe shpreh këndvështrimin e tij për një veper ose objekt artistik; përdor një gjuhë specifike të përshtatshme për të përshkruar dhe komentuar veprat e artit dhe eksperiencën e tij artistike; kupton rëndësinë e rolit të artit pamor dhe artistit në shoqëri; identifikon një sërë profesioneve që lidhen me artin pamor.

Njohuritë për realizimin e kompetencave të lëndës	Shkathësitë për realizimin e kompetencave të lëndës
KLASA 9	
<p>Vizatimi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Teknikat grafike: lapustilat dhe përdorime të ndryshme. <p>Piktura</p> <ul style="list-style-type: none"> - Grafiti urban. <p>Stampimi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Teknika stampimi dekorative. <p>Fotografia</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fotokolazhi. <p>Dizajni dhe prezantimi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tekstil dizajni; Fashion dizajni. <p>Skulptura</p> <ul style="list-style-type: none"> - Modelimi me materiale të ndryshme. 	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - eksperimenton dhe krijon me mjete dhe teknika të ndryshme artistike duke u mbështetur në natyrë, në mjedis, në eksperiencën personale dhe të fantazia për të komunikuar ide; - krijon duke përdorur karakteristikat shprehëse të teknikës me lapustila; - identifikon karakteristikat e teknikës së grafitit urban; - skicon dhe ideon temën e një grafiti dhe e realizon në tabakë letre; - përdor teknika të ndryshme stampimi për dekorimin e objekteve të ndryshme të dizajnit; - krijon në teknikën e fotokolazhit për të komunikuar ide duke u mbështetur në shembuj të ndryshëm të fotokolazhit artistik; - projektton një model të thjeshtë të endjes ose të dekorimit duke përzgjedhur

<ul style="list-style-type: none"> - Gdhendja mbi materiale të buta. - Derdhja forma pozitive dhe forma negative. <p>Konstruksioni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Maket skene në miniaturë me materiale të ndryshme dhe të riciklueshme. 	<ul style="list-style-type: none"> - materialet e përshtatshme; - ideon një veshje duke përdorur teknika grafike të vizatimit ose materiale të riciklueshme; - modelon figurën e njeriut me tel ose materiale të buta (personazh të teatrit të kukullave etj.); - gdhend objekte ose figurën e njeriut, duke përdorur materiale të buta, si: sapun, bukë peshku, parafinë (në raste të mundshme gur shtufi) etj.; - krijon formën negative me baltë (ose përdor forma negative të gatshme të improvizuara) për të derdhur bizhuteri ose objekte të thjeshta me allçi; - zbulon që skenografia është një bashkësi elementesh artistikë (konstruksione tredimensionale, piktura, kostumet dhe elemente të tjera teknikë); - ndërton një maket skene në miniaturë për teatër kukullash ose shfaqje për fëmijë; - mbështetet për punën e tij në imazhet e veprave të artit, artizanatit, trashëgimisë kulturore, dizajnit, nga historia e artit, kultura botërore dhe shqiptare, në lidhje me njohuritë dhe tematikat mësimore në program; - analizon dhe vlerëson punën e vet dhe të tjerëve.
<p>Qëndrime dhe vlera:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Analizon përmes vëzhgimit, karakteristika të veprave të artit dhe dizajnit, objekteve të trashëgimisë kulturore dhe artizanatit. - Shpreh ide, ndjenja dhe eksperiencia personale nëpërmjet artit pamor për një audiencë të caktuar. - Përdor një fjalor të përshtatshëm artistik kur përshkruan, analizon, interpreton dhe vlerëson një vepër arti. - Shpreh qartë idetë e veta për vepra të ndryshme arti dhe objekte të trashëgimisë kulturore. - Demonstron vetëbesim në aktivitete të ndryshme artistike. - Shprehet dhe komunikon mendimin e tij në mënyrë të pavarur. - Merr pjesë aktive në veprimtaritë artistike vetëm dhe në grup. 	

- Përdor imagjinatën dhe kreativitetin gjatë realizimit të një punimi.
 - Interpreton objekte nga natyra në mënyrë origjinale.
 - Demonstron vetëbesim në krijimet e veta, vetëm ose në grup.
 - Bashkëpunon me të tjerë në veprimtari artistike në klasë, shkollë dhe komunitet.
 - Respekton diversitetin ndaj kulturave të ndryshme.
 - Respekton krijimet e veta dhe të tjerëve.
 - Mban qëndrim personal ndaj veprave të artit, dizajnit, artizanatit dhe objekteve të trashëgimisë kulturore.
 - Njeh dhe respekton trashëgiminë kulturore kombëtare dhe atë të kulturave të tjera.
 - Zhvillon frymë bashkëpunimi dhe përgjegjësie gjatë krijimit ose zhvillimit të aktiviteteve artistike.
- Demonstron përqendrim dhe durim gjatë punëve krijuese dhe interpretuese.

3.3. Tematika: Historia, arti dhe shoqëria

Përshkrimi i tematikës

Në këtë tematikë, nxënësi, analizon dhe interpreton vepra të ndryshme arti dhe objekte të trashëgimisë kulturore në aspektin historik dhe social kulturor. Komunikon emocionet dhe gjykimin mbi vepra të ndryshme arti si dhe për punën e tij dhe të shokut ose shoqes. Vlerëson aspektin shprehës dhe simbolik të veprave të artit duke marrë parasysh kontekstin historik të tyre. Përdor një gjuhë specifike të përshtatshme për të përshkruar dhe komentuar eksperiencën e tij/saj artistike dhe atë që ka mësuar nga kjo eksperiencë. Kupton rëndësinë e rolit të artit pamor dhe artistit në shoqëri, respekton opinione estetike dhe kritike të ndryshme dhe identifikon një sërë profesioneve që lidhen me artin pamor.

Rezultatet e të nxënit për kompetencat e lëndës:

) **Krijimi artistik:** Nxënësi përdor ide personale dhe stimuj për krijim; zbulon rrugë të ndryshme për të realizuar idetë artistike; përdor elementet e artit pamor dhe teknikat artistike në mënyrë personale; përzgjedh elementet e duhura dhe realizon në mënyrë të

pavarur idetë artistike; përmirëson punën duke u mbështetur në zgjidhje artistike; analizon qëllimin e tij krijues; përdor burime të ndryshme informacioni përdor ide të reja krijuese.

) **Realizimi i punimit:** Nxënësi zgjedh mjetet dhe teknikat për realizim e ideve; eksperimenton në mënyrë të pavarur me mjete dhe teknika për të materializuar idetë e tij; përdor teknikat artistike, elementet e artit pamor në lidhje me mesazhin që do të përcjellë; analizon qëllimin e tij krijues; zbulon mundësitë e shumta shprehëse që ofrojnë teknikat artistike dy dhe tredimensionale; përdor burime të ndryshme informacioni, eksperimenton dhe përcakton qëllimin krijues.

) **Vlerësimi artistik:** Nxënësi identifikon elementet e gjuhës vizuale, teknikën, gjininë në një vepër arti; identifikon veprat e artit në aspektin e tyre historik; identifikon aspektin shprehës dhe simbolik duke shprehur emocionet e tij; interpreton, argumenton dhe shpreh këndvështrimin e tij për një vepër ose objekt artistik; përdor një gjuhë specifike të përshtatshme për të përshkruar dhe komentuar veprat e artit dhe eksperiencën e tij artistike; kupton rëndësinë e rolit të artit pamor dhe artistit në shoqëri; identifikon një sërë profesioneve që lidhen me artin pamor.

Njohuritë për realizimin e kompetencave të lëndës

Shkathësitë për realizimin e kompetencave të lëndës

KLASA 9

Vepra arti nga periudha të ndryshme¹

Zhvillimi i artit:

- Postimpresionizmi.
- Avangardat artistike (fovizmi, ekspresionizmi, kubizmi, abstraksionizmi, dadaizmi, surrelizmi,).
- Arti në gjysmën e dytë të shekullit XX (ekspresionizmi abstrakt, pop arti,

Nxënësi:

- përshkruan, analizon, interpreton dhe vlerëson vepra arti, objekte të trashëgimisë kulturore shqiptare dhe nga kultura të tjera, në kontekstin historik dhe në kontekstin social kulturor;
- identifikon elementët e gjuhës pamore, teknikën e përdorur, stilin, aspektet historike në një vepër arti;
- identifikon subjektin dhe simbolikën e veprës dhe shpjegon përjetimin dhe vlerësimin për të;

¹Vepra arti nga vende, kultura dhe kohë të ndryshme mund të përdoren për të ilustruar njohuritë në tematikat “Gjuha dhe komunikimi artistik” dhe “Teknika dhe procese artistike”.

<p>skulptura, arkitektura).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arti në Shqipëri në periudhën e ndërtimit të socializmit. <p>Trashëgimi kulturore</p> <ul style="list-style-type: none"> - Qytetet muze dhe arkitektura e tyre tradicionale. <p>Ekspozita dhe ngjarje kulturore</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ekspozita, projekte artistike në klasë, shkollë dhe komunitet. <p>Media</p> <p>Libra, revista, postera, filma, aparat fotografik, kompjuter, etj.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - argumenton dhe komunikon mendimin e tij mbi veprën duke përdorur një fjalor të pasur artistik; - pasuron perceptimin dhe njohuritë mbi botën që e rrethon; - identifikon artet pamore në ambientin që e rrethon duke kuptuar rolin dinamik të artit në shoqëri; - respekton përjetimin dhe vlerësimin e të tjerëve; - vlerëson qytetet muze apo qendrat historike të qyteteve në Shqipëri (Gjirokastra, Berati, etj.) si pjesë të rëndësishme të trashëgimisë tonë kulturore; - identifikon karakteristikat e arkitekturës tradicionale të banesave qytetare; - merr pjesë në ekspozita e projekte artistike në klasë, shkollë e komunitet; - prezanton informacionin e mbledhur rreth veprave të artit dhe autorëve të tyre; - prezanton informacionin e mbledhur rreth objekteve të artizanatit dhe trashëgimisë kulturore nëpërmjet përdorimit të teknologjisë.
<p>Qëndrime dhe vlera:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Analizon përmes vëzhgimit, karakteristika të veprave të artit dhe dizajnit, objekteve të trashëgimisë kulturore dhe artizanatit. - Shpreh ide, ndjenja dhe eksperiencë personale nëpërmjet artit pamor për një audiencë të caktuar. - Përdor një fjalor të përshtatshëm artistik kur përshkruan, analizon, interpreton dhe vlerëson një vepër arti. - Shpreh qartë idetë e veta për vepra të ndryshme arti dhe objekte të trashëgimisë kulturore. - Demonstron vetëbesim në aktivitete të ndryshme artistike. - Shprehet dhe komunikon mendimin e tij në mënyrë të pavarur. - Merr pjesë aktive në veprimtaritë artistike vetëm dhe në grup. - Përdor imagjinatën dhe kreativitetin gjatë realizimit të një punimi. - Interpretin objekte nga natyra në mënyrë origjinale. - Demonstron vetëbesim në krijimet e veta, vetëm ose në grup. 	

- Bashkëpunon me të tjerë në veprimtari artistike në klasë, shkollë dhe komunitet.
- Respekton diversitetin ndaj kulturave të ndryshme.
- Respekton krijimet e veta dhe të tjerëve.
- Mban qëndrim personal ndaj veprave të artit, dizajnit, artizanatit dhe objekteve të trashëgimisë kulturore.
- Njeh dhe respekton trashëgiminë kulturore kombëtare dhe atë të kulturave të tjera.
- Zhvillon frymë bashkëpunimi dhe përgjegjësie gjatë krijimit ose zhvillimit të aktiviteteve artistike.
- Demonstron përqendrim dhe durim gjatë punëve krijuese dhe interpretuese.

IV. UDHËZIME METODOLOGJIKE

Përdorimi i metodologjive efikase në mësimdhënien e artit pamor është kusht në rritjen e cilësisë së arritjeve nga ana e nxënësve, duke i dhënë secilit mundësinë të shfaqë dhe të zhvillojë potencialin pamor/artistik, që zotëron brenda vetes. Organizimi i mirë i procesit të mësimt të artit pamor do të thotë që nxënësit të vendosen në situata konkrete dhe praktike, ku ata zbulojnë mjedisin vizual dhe krijojnë nëpërmjet përdorimit të mjeteve të larmishme artistike. Kjo arrihet vetëm nëpërmjet një motivimi të drejtë dhe përkundrejt zhvillimit të një kompetence të caktuar nëpërmjet rezultateve të të nxënit dhe tematikave përkatëse mësimore.

Mësimdhënia e artit pamor, për nga vetë natyra, nënkupton një veprimtari emocionale dhe fizike. Çdo përmbajtje dhe veprimtari mësimore në artin pamor, është e pëlqyeshme dhe krijon emocione, kur nxënësit drejtohen drejt një veprimtarie në mënyrë të vetëdijshme, ç'ka u mundëson atyre shprehjen e potencialit të tyre intelektual/artistik në shumë aspekte.

Mësimdhënia në artin pamor, synon gjithë përfshirjen, motivimin, barazinë në të gjitha aspektet dhe bazohet ***në mësimdhënien dhe nxënien bazuar në kompetenca; mësimdhënien me në qendër nxënësin dhe mësimdhënien dhe nxënien e integruar.***

Nxënësit e një klase janë të ndryshëm, për sa i përket mënyrës se si ata nxënë: individualisht, në grup, nën udhëheqjen e mësuesit, të pavarur, me anë të mjeteve konkrete, etj.

Planifikimi dhe përzgjedhja e strategjive dhe metodave të mësimdhënies në mësimin e artit pamor mban parasysh:

-)] kompetencat kryesore të të nxënit në artin pamor;
-)] lidhjen konceptuale, ruajtjen e koherencës vertikale të njohurive e aftësive në kuptimin që ndërtimi i çdo njohurie dhe edukimi i çdo aftësie mbështeten në ato të mëparshmet;
-)] formimin dhe forcimin e aftësive bazë të artit pamor;
-)] rëndësinë e veprimtarive praktike në artin pamor, brenda dhe jashtë klasës, të cilat lidhin konceptet pamore me situata të jetës reale;
-)] rëndësinë e përdorimit të mjeteve konkrete didaktike dhe ato të teknologjisë;
-)] veçoritë e veprimtarive në mënyrë individuale dhe në grup;
-)] nevojën e individit për të nxënë gjatë gjithë jetës;
-)] rëndësinë e qëndrimit pozitiv ndaj lëndës së artit pamor dhe vlerësimit të përdorimit të gjithanshëm të tij;
-)] nxitjen e bashkëveprimit mësues-nxënës në kuptimin që në procesin mësimor mësuesi dhe nxënësi janë plotësues të njëri-tjetrit.

Një mësimdhënie e mirëmenduar dhe e mirëplanifikuar, krijon kushtet e nevojshme për një nxënie të suksesshme dhe lehtëson, si punën e mësuesit, ashtu edhe atë të nxënësit. Kompetencat e artit pamor, që janë të përcaktuara në këtë program, janë të ndërlidhura, dhe zhvillohen nëpërmjet situatave të të nxënit që kanë në qendër pjesëmarrjen aktive të nxënësve. Ata janë aktiv kur përfshihen në veprimtari, eksplorime, krijime ose simulime të njohurive, interpretime, qëndrime dhe gjykime. Për të siguruar këtë pjesëmarrje aktive të nxënësve, mësuesi duhet të krijojë një atmosferë që i bën ata të ndihen të lirshëm dhe të zhdërvjellët për të zhvilluar njohuritë e tyre në artin pamor.

Gjithashtu, është e rëndësishme që Nxënësi të punojë me situata ku i kërkohen arsyetime apo përgjigje të pyetjeve të tilla si “*Pse më pëlqen?*”, “*A duket bukur?*”, “*Çfarë ndodh nëse e vendos objektin më afër?*” etj. Në këtë mënyrë ai inkurajohet të reflektojë mbi veprimet e tij dhe të ndërmarrë situata të reja.

Cilësia e mësimdhënies është çelësi për suksesin e fëmijëve në mësimin e artit. Mësuesit duhet të inkurajojnë çdo nxënës të besojë se do të jetë i suksesshëm në mësimin e artit, të kuptojnë interesat e nxënësve, nevojat që ata kanë, të ndihmojnë nxënësit të aktivizojnë njohuritë e mëparshme, të rendisin udhëzimet që do të përdorin, duke diferencuar udhëzimet për nxënës me nevoja të veçanta; po kështu mësuesit duhet të stimulojnë dhe inkurajojnë të gjithë nxënësit, duke krijuar mjedise ku nxënësit të kenë mundësi për të eksploruar mbi artin pamor në mënyra që janë të rëndësishme për ta.

Mësuesit mund ta realizojnë këtë nëpërmjet veprimtarive të ndryshme, duke nxitur pjesëmarrjen me eksperiencën krijuese dhe me materiale konkrete. Planifikimi i kohës, hapësira e përshtatshme dhe një shumëllojshmëri materialesh janë të rëndësishme për të mbështetur një mësimdhënie efektive. Gjatë procesit të mësimdhënies, mësuesit duhet të sigurojnë një shumëllojshmëri aktiviteteve të bazuara në vlerësimin e nevojave individuale të nxënësve, në nevojat e grupit dhe në praktikat më të mira mësimore. Gjithashtu, mësuesit duhet të krijojnë një mjedis të përshtatshëm në klasë për zhvillimin e veprimtarive të “Artit pamor” që nxit idetë e reja tek nxënësit.

Projektet kurrikulare afatgjata lejojnë nxënësin të aplikojë njohuritë dhe aftësitë që zotëron nga njëra anë dhe nga ana tjetër arrin të krijojë lidhje integruese me lëndë të tjera në fushën e arteve dhe jashtë saj. Edhe prezantimet e projekteve, diskutimet, debatet gjatë realizimit të tyre janë mundësi shumë e mirë për realizimin e kompetencave pamore/artistike, por mbi të gjitha të kompetencave kyçe.

V. UDHËZIME PËR VLERËSIMIN

Në përputhje me parimet e qasjes së mësimin bazuar në kompetenca, vlerësimi konsiderohet si element i mësimdhënies, i cili përqendrohet në nivelin e arritjes së kompetencave. Informacioni i siguruar nga vlerësimi, i ndihmon mësuesit të kuptojnë anët e dobëta dhe anët e forta të nxënësve në përmbushjen e kompetencave, u jep mundësi të përmirësojnë mësimdhënien dhe të pajisin nxënësin me informacionin përkatës për progresin e tij. Sigurisht është i domosdoshëm edhe vlerësimi i përmbajtjes lidhur me zotërimin e njohurive dhe demonstrimin e aftësive pamore nëpërmjet treguesve të besueshëm për progresin e *tyre* (p.sh., vetëvlerësimi

i punimeve të nxënësve të realizuara me teknika të larmishme artistike, portofol me punë artistike, prezantim me gojë, pjesëmarrja në një projekt kurrikular etj.)

Vlerësimi përshkon gjithë procesin mësimor dhe i shërben përmirësimit të këtij procesi. Në artin pamor, vlerësimi mbështetet në parimin e individualizimit, ku çdo nxënës posedon dhe zhvillon prirje të veçanta, duke u shprehur në mënyrë individuale dhe në bashkëpunimin e realizimit të temave mësimore në grup. *Inkurajimi, imagjinata, shprehja origjinale dhe krijuese, interesimi, përjetimi artistik, interpretimi dhe prezantimi* i punëve artistike janë forma, të cilat ndihmojnë në vlerësimin e punës krijuese të nxënësve në arte. Gjithashtu, pjesëmarrja individuale dhe në grup, në aktivitetet artistike të ndryshme që organizohen në klasë, shkollë dhe në komunitet, janë pjesë e procesit të vlerësimit.

Vlerësimi mbështetet tërësisht në rezultatet e të nxënit dhe objekt i vlerësimit janë krijimi i kompetencave të artit pamor të nxënësve, përmes krijimit, interpretimit dhe vlerësimit. Arritjet në lëndën e artit pamor janë më shumë individuale, prandaj duhet edhe të vlerësohen si të tilla.

Kjo gjë bëhet në funksion të matjes së kompetencave artistike të caktuara, që arrin të zhvillojë Nxënësi gjatë procesit mësimor, vetëm ose në grup, përmes veprimtarisë praktike, d.m.th., përmes *krijimit, vëzhgimit, dhe analizës së veprave të artit* etj. Nxënësit vlerësohen, ndërsa demonstrojnë arritjet nëpërmjet veprimtarive e produkteve të ndryshme.

Portofoli i nxënësit/ses, është një tjetër mundësi vlerësimi, është një koleksion i punimeve përgjatë vitit shkollor në artin pamor. Ai/ajo mund të përmbajë krijime, organizime dhe projekte kurrikulare, në dobi të veprimtarive të ndryshme shkollore, produkte të veprimtarive kurrikulare etj.

Vlerësimi i nxënësve në shkallën e tretë bëhet sipas kompetencave përkatëse që ata duhet të zhvillojnë.

VI. MATERIALE DHE BURIME MËSIMORE

Gjatë zhvillimit të mësimin në lëndën e artit pamor, për realizimin e kompetencave, mësuesi përdor mjete didaktike dhe burime, të cilat Nxënësi i prek, i shikon, i përdor etj. Ai përdor mjete vizuale, teknologji të nevojshme, jep ndihma të veçanta, përshtat shembuj të ndryshëm, krijon ambiente për aktivitete alternative etj. Edhe teknologjia ka një ndikim të madh në artin pamor duke ndihmuar

nxënësit të eksplorojnë vepra arti të ndryshme, objekte të trashëgimisë kulturore, objekte të dizajnit, etj, duke zhvilluar aftësitë e tyre në studimin e kësaj lënde.

Mësuesi përdor fjalë dhe fjali të qarta, të sakta, kuptimore dhe me një fjalor të pastër të gjuhës artistike pamore. Mësuesi siguron qasje përmes përdorimit të teksteve dhe materialeve të përshtatshme me moshën dhe mundësinë e nivelit të të mësuarit. Ai u prezanton/sqaron nxënësve përmbajtjet caktuara ose shkathtësitë që ata duhet të performojnë.

Mësuesi u krijon mundësi nxënësve të demonstrojnë apo prezantojnë me anë të medieve detyra dhe projekte të ndryshme.

Mësuesi duhet të demonstrojë drejtpërdrejt gjatë mësimdhënies në lëndën “Art pamor”. Është shumë e rëndësishme për nxënësit e kësaj moshe lidhja midis demonstrimit të mësuesit dhe dhënia mundësi e përdorimit të njohurive dhe aftësive të tyre në veprimtarinë artistike. Në këtë mënyrë ata do të krijojnë pavarësi në përdorimin e mjeteve nga një nivel në tjetrin. Kur mësuesit i duhet të përdorë kontekstin kulturor të artit, duhet të marrë në konsideratë të gjitha format e artit nga e gjithë bota dhe nga kultura të ndryshme.

Programi i artit pamor u jep të gjithë nxënësve mundësinë të zbulojnë dhe të zhvillojnë aftësitë e tyre në përdorimin e një sërë mjeteve dhe teknikave artistike dhe të vlerësojnë veprat e artit. Klasa duhet të jetë gjithëpërfshirëse për të gjithë nxënësit në orën e artit.

Disa nga mjetet më të përdorshme didaktike janë:

- Fotografi të ndryshme që mbajnë informacionin e duhur për eksplorimin e elementeve të artit në natyrë dhe mjedisin rrethues.
- Fotografi të objekteve të ndryshme të artizanatit, të trashëgimisë kulturore etj.
- Riprodhime të veprave të artit dhe postera.
- *Mjetet audiovizive, si: televizion, video, video-projektor, kompjuter, internet, CD, DVD.*
- *Mjetet verbale, tekstet, si: tekst mësimor (i detyruar), libri i mësuesit, fletoret e punës, katalogë, albume që mund të përdoren në shkollë për të mbështetur punën e nxënësve dhe demonstruar vepra të ndryshme arti, artizanati, dizajni etj. Këto burime duhet të diskutohen dhe vlerësohen nga stafi si një pjesë e planit të tyre për artin pamor. Ky plan duhet të jetë i rëndësishëm për të përzgjedhur burimet e dyta, të cilat ndihmojnë për të mbështetur nxënësit në punët e tyre krijuese.*
- *Mjedisi mësimor, si: klasa, kabinetet e artit pamor etj.*